

Гончарук Владислав Леонідович,
старший науковий співробітник наукової
лабораторії № 1 науково-організаційного
центру Національної академії
Служби безпеки України

ПРОТИДІЯ ЗЛОЧИННОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ: ОКРЕМІ ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ

На сучасному етапі розвитку української державності спостерігається підвищення рівня тіньової економіки, що зумовлено стрімким розвитком інформаційних технологій, недосконалістю вітчизняного законодавства, появою безготівкових активів, рух яких неможливо відслідкувати, ускладненням умов економічної діяльності внаслідок протиепідеміологічних заходів в Україні та світі, а також ряд інших факторів [1, с. 1]. За розрахунками Міністерства економіки України, рівень тіньової економіки у 2020 році склав близько 31% від обсягу офіційного ВВП, що на 4% більше за показники 2019 року. За I–III квартали 2021 року спостерігається тенденція незначного зменшення рівня тіньової економіки на 2,2%, що відбулося на тлі адаптування суб'єктів економічної діяльності до перманентних умов карантинних обмежень, які тривають вже більше року. Підтвердженням цьому є покращення у звітному періоді (порівняно з січнем-вереснем 2020 року) фінансових показників діяльності підприємств та вияв бізнесом оптимістичних настроїв в очікуванні ділової активності підприємств у відповідь на сприятливу зовнішню кон'юнктуру та підвищення внутрішнього попиту [4].

Зважаючи на вищезгадану економічну ситуацію в Україні, з одного боку, та євроінтеграційний курс – з іншого, це зобов'язує нашу державу якнайшвидше реалізувати комплекс заходів, спрямованих на мінімізацію рівня тіньової економіки, підвищення рівня життя населення та запобігання злочинності. Для цього Україна разом з іншими державами вживає заходи щодо проведення спільної міжнародної кримінальної політики, спрямованої на припинення проникнення капіталів кримінально протиправного походження у національні і міжнародні економічні системи. Важливим в цьому аспекті є запобігання та протидія легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, як одного з найпоширеніших способів здійснення тіньової економіки, виведення «брудних» коштів з України, що становить неабияку небезпеку для нашої держави, так названих предикатних злочинів [1, с. 1].

Уперше поняття предикатного злочину, який передує відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом, було наведено у «Конвенції про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом» від 8.11.1990 р. Відповідно до п. 3 ст. 6 Конвенції про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, «предикатний злочин» означає будь-який кримінальний злочин,

в результаті якого виникли доходи, що можуть стати предметом злочину, зазначеного в ст. 6 цієї Конвенції [5].

Подібне визначення міститься також у п. «е» ст. 1 Конвенції Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансування тероризму [6]. У Міжнародних стандартах з протидії відмиванню доходів та фінансуванню тероризму і розповсюдження зброї масового знищення (40 рекомендацій FATF) зазначається, що країни повинні застосовувати поняття злочину «відмивання коштів» до всіх серйозних злочинів з метою охоплення якомога ширшого спектру предикатних злочинів [8]. Для опису кола предикатних злочинів FATF рекомендує використати один з наступних методів: посилання на усі злочини; посилання на поріг, пов'язаний з категорією серйозних злочинів, або посилання на поріг, пов'язаний з таким видом покарання, як позбавлення волі, встановлене за предикатний злочин (пороговий підхід); посилання на перелік предикатних злочинів; поєднання цих підходів [2].

У теорії кримінального права прийнято вважати, що суттєвою ознакою, що дозволяють відмежувати склад злочину «Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом», від суміжних складів злочинів, є джерело походження доходів, які є предметом такої легалізації. Обов'язковою умовою, за якої настає відповідальність за вказаний злочин, є одержання таких доходів унаслідок вчинення визначеного у п. 1 примітки до ст. 209 КК України суспільно небезпечного протиправного діяння (предикатного злочину).

Предикатний злочин є специфічною юридичною конструкцією, що використовується при описанні складу злочину, при цьому термін «предикатний» в цьому контексті покликаний підкреслити ту обставину, що вчинення основного складу злочину неможливе без попереднього, одночасного або наступного вчинення, або без раніше виниклого наміру вчинити інший злочин [7, с. 55]. Для позначення цієї юридичної конструкції в науковій літературі іноді вживають також словосполучення «попередній злочин» тощо [3, с. 192].

До основних ознак предикатного (попереднього) злочину, необхідно віднести наступні: 1) він (попередній злочин) не входить в структуру основного складу злочину і залишається самостійним складом злочину; 2) є таким, що реально вчинений до основного злочину (або одночасно з ним, або після нього); 3) повинен мати реальний характер, а не бути вигаданим; 4) залежно від конструкції складу, вчиняється або тільки тією ж особою, що вчиняє і основний злочин, або тільки іншою особою, або не виключається можливість його вчинення як іншою особою, так і тією, що вчиняє основний злочин; 5) засудження за основний злочин не потребує обов'язкового попереднього чи одночасного засудження за попередній (предикатний) злочин або за готування чи замах на не доведений до кінця попередній (предикатний) злочин [3, с. 193].

Виходячи з викладеного вище, необхідно зазначити, що для притягнення до кримінальної відповідальності за ст. 209 КК України

законодавство не вимагає постановлення обвинувального вироку за вчинення предикатного діяння, що, у свою чергу, відповідає вимогам зазначених міжнародних конвенцій у даній сфері.

У цьому випадку, відповідно до п. 2 ст. 9 Конвенції Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансування тероризму [6] буде достатньою та обставина, що порушник міг передбачити, що майно є доходом, одержаним злочинним шляхом. Також слід мати на увазі, що кримінальна відповідальність за ст. 209 КК України не виключається у тих випадках, коли особа, котра вчинила предикатне діяння, була звільнена від кримінальної відповідальності в установленому законом порядку (у зв'язку із закінченням строків давності, застосуванням амністії тощо) або не притягувалася до такої відповідальності, а одержані внаслідок зазначеного діяння кошти або інше майно стали предметом легалізації.

Список використаних джерел

1. Бірюкова І. Г. Кримінологічні засади запобігання та протидії легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Ун-т ДФС України. Ірпінь, 2021. 20 с.

2. Василенко Ю. В. Поняття та ознаки предикатного злочину, що передує легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/bitstream/123456789/9401/1/Актуальні%20пробл.%20кримін.%20права_p056-058.pdf (дата звернення: 23.11.2021).

3. Журавлєва Н. М. Конструкция предшествующего преступления в уголовном праве. *Актуальные проблемы российского права*. № 4, 2011. С. 190–203.

4. Загальні тенденції тіньової економіки в Україні у 2021 році: аналітична записка: офіційні дані Мін. економ. України. URL: <https://me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e384c5a7-6533-4ab6-b56f-50e5243eb15a&tag=TendentsiiTinovoiEkonomiki>.

5. Конвенція про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом» від 08.11.1990 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_029 (дата звернення: 25.11.2021).

6. Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_948#Text.

7. Кругликов Л. Л., Спиридонова О. Е. Юридические конструкции символы в уголовном праве: монография. СПб: Юридический центр-Пресс, 2005. 344 с.

8. Рекомендації FATF міжнародні стандарти боротьби з відмиванням коштів, фінансуванням тероризму, і розповсюдженням зброї масового знищення (станом на жовтень 2020 року). URL: [https://fii.gov.ua/assets/userfiles/200/Міжнародні%20стандарти/UKR_Compilation%20book%20-%20FINAL%20\(02.02.2021\).pdf](https://fii.gov.ua/assets/userfiles/200/Міжнародні%20стандарти/UKR_Compilation%20book%20-%20FINAL%20(02.02.2021).pdf).